

42 Lib. I. De Marty. etymologia.

rugis extrixit. Ubi Propitiatorium est facies ipsius altaris, certè altare. Item: *Erexit inibi ante Confessionem sacri altaris sex purpureo colore columnas.* Et fortè in his, & aliis locis, facies altaris, est pars altaris, in qua Martyrium Sanctorum erat expressum. Nam Anastasius, qui sapissime Confessionem dixit, semel dicit *Passionem*, ita: *Ante corpus B. Laurentii Martyris posuit Passionem ejus, sigillis ornatam, cum lucernis pio plebis jam dudum fuerat transmissis obsequio, manifestus ad crudelitatem nuncii auctor impulerat.* Multis aliis testimoniis abundant sacri Scriptores, à quibus transcribendis supercedeo.

158 Hic locus, qui Confessio dicebatur, in quo Martyrum reliquiae conduntur, dictus etiam *solum*. Ita S. Paulinus Natali 9. Sancti Felicis Martyris, loquens de hujus sepulchro: *Quo tegitur posito sopus corpore Martyr, Qui sua fulgentis Solii pro lumine Felix.* Et in carmine, quod ex suburbano S. Felicis Ecclesia exscripsit P. Sirmondus ad Sidonii lib. 4. Epist. 18.

Sic & dilecti Solum Felicis honorans. Quod *sublime solum* est Ambrosio, in Monumentis Christianis apud Gruterum de Nazaru Solo:

Et sublime Solum Martyris exuvii. Observant hæc S. Fronton Ducæus, & Hæribertus Rosveydus in notis ad Paulinam eruditissimam.

159 Potest etiam usurpari Confessio pro *Donario* argenteo, quod suspendebatur in Oratoriis Martyrum. Anastasius Bibliothecarius in Sixto III. Fecit confessionem *B. Laurentii Martyris ex argento pensantem libras centum*. Denique confessionem pro *Martyrio*, seu *Martyrum testimonio* dixit S. Cyprianus lib. 2. Epist. 4. ad Confessores Christi, qui per annum carceris angustias, & ærumnas fuerant perpessi: *Vere Evangelii testes, & vere Martyres Christi. Martyria vestra* (id est confessionem) *exempla fecisti.* Ex his liqueficationis vocem ad Martyres pertinere, & ad illorum honores, ex prisco usu. Ab illustrissima enim confessione Christianæ fidei, coram Ecclesiæ hostibus, edita ab ipsis, id habent.

§. V I.

Confessorum appellatio ad quos spectet?

160 **H**æc Confessorum notio ad eos dum taxat arctari solebat, qui nondum pro Christo mortem subiissent, sed qui interpellati de fide coram Christi hostibus, confessi essent Catholicam Religionem; vel pro illa torti jam essent, vel in carcere conjecti, vel aliquid aliud, citra mortem, adversum perpessi fuissent. Sic apud Victorem Uticensem lib. 1. Historia, saepè *Confessor* dicitur, qui cruciatus est, nondum consummatus, & pro fine casus. Et lib. 2. loquens de persecuzione Vandolorum, quam exercerunt in Africa, ait: *Iactantur Confessores Christi super invicem, angustia coarctante unus super alium, ut agmina locustarum, & ut propriè dicatur, ut grana pretiosissima frumentorum.* Hi verè fuere Martyres, ut statim ipse explicat. Et saepè confessionis, & Confessorum nomina obrudit, cùm loquitur de atroci illa persecuzione in Christianos. Sic etiam Aldhelmus

de Virgin. cap. 19. *Confessores appellat eos; Aldhe.*

qui ad Martyrium erant destinati: *Ergafla Confessorum.* Et iterum: *Milites ad excubias Confessorum deputati.* Et quidem hos eosdem Confessores statim vocat *Martyres*, cùm producuntur ad cædem. S. Hieronymus ad Ruffinum: *Suspensam voto nutantem mentem: Alexandrinus Monachus, qui ad Aegyptios Confessores, & voluntate jam Martyres pio plebis jam dudum fuerat transmissis obsequio, manifestus ad crudelitatem nuncii auctor impulerat.* Multis aliis testimoniis abundant sacri Scriptores, à quibus transcribendis supercedeo.

161 Deinde observari debet discrimen inter *Confessores*, *Professores*, *Extiores*, & *Relegati* in fidei causa. Diximus jam qui essent *Confessores*. Illi autem, qui interpellati de fide coram Tyrannis se Martyrio inserebant, *Professores* dicebantur: è quorum numero fuit *Qui professo- Hesichius*, de quo 15. Jun. in Martyrologio: *res appellati.*

lege Eusebium lib. 6. Historia. Rursus fideles illi, qui timore correpti, ne fidem deferrarent, ob tormentorum acerbitudinem, spontaneo exilio vitam agebant, *Extiores* vocabantur. *Qui extor- De his S. Cyprianus Epif. 19. Felix, qui Pres- re. byterium subministrabat sub Decimo, proximus & Cypr. mibi vicinus, & Victoria conjux ejus, & Lucius fidelis, extiores facti reliquerunt possessiones, quas nunc fiscus tenet.* Et continent exemplum alterum adducit cuiusdam Bonæ. Inter extiores numerandus est Paulus primus eremi incola, qui eò confugit, timens horribilem tormentorum carnificinam, ac se Extorre pro Christo fecit. Demum *Relegati* *Qui Relegati* dicebantur, qui causa fidei mittebantur in exilium. Itaque qui ipsi ibant, erant *Extiores*, qui ab aliis mittebantur *Relegati*. Vide Modestinum IC. Lege, *Si quis aliquid ff. de poen. & in Actis Dionysii Alexan.*

162 Noster Raynaudus in Libello illo aureo de Martyrio per pestem in Anteloquio n. P. Rayn. 3. contendit, *Extiores*, seu voluntarios exiles, nactos quoque esse *Confessorum titulum*; probatum ex conceptis verbis S. Caii Pontificis in praeclara Parænesi ad Christianos in Chromatiæ aëde collectos initio turbinis à Diocletiano in Ecclesiam concitat, ut referatur in Actis S. Sebastiani, & sociorum. Ibi enim S. Pontifex Christianis immanitate persecutio confernatis, duas, ait, à Christo illis propositas salutis vias, Martyrii scilicet, subeunda alacriter morte, & confessio- nis, secundendo voluntariè propter Christum: quod ut ficerent, auctor fuit omnibus iis, quibus Romana commoratio periculosa vi- deretur, usuris oblatio per Chromatium in Campania domicilio, & necessariis ad victimam. Quare sine dubio (aptè deducit) hi quoque voluntari exiles, *Confessores* sunt appellati. Confirmat; nam *Extiores* appellantur non semel à S. Cypriano illi, qui, cùm fortes in fidei confessione perstiterent, inter tormenta multabantur exilio. Lege Epif. 9. & 14. & 19. & 33. Apud Victorem quoque Uticensem initio lib. 3. *Extiores* aperte dicuntur, qui in exilium pulsi, pro Christo fuerant, non ipsi ultrò abierant. Et quadrat etiam vocis cor tex; dictos enim *Extiores* quasi extra terram ejectos, notat Alciatus ad L. *Nemo clericus*, Cod. de Summa Trinit. & Fide Catholica.

Hæc licet suslineri queant, negari tamen nequit vocabulo proprio dici *Extiores* vo- luntarios

Auct.

Quid fo- lium.

S. Pauli.

Confessio pro donario.

Anast.

Confessio pro Martyrum testimonio.

Victor. Uticens.

Et accept. varia, Cap. I. §. VI. VII. 43

luntarios exiles: illos verò, qui post confessionem, & tormenta in exilium mittebantur à fidei hostibus, relegatos dictos, at proinde *confessores*. Sic Baronius in notis ad Roman. Martyrol. 2. Janua, littera H. Et notis Cerdæ in Adversarii sacræ cap. 75. nu. 6. & satis claret ex dictis jam suprà. Neque aliud sibi volunt Auctores à Raynaudo memorati.

163 Denique reor commune fuisse nomen Martyrum, & Confessorum, & Synonimum existimatum. Ita apud Eusebium nonnulli iterum tertio, & quartio *Confessores* dicuntur, hoc est, ob Christi confessionem sæpius publicè cruciati. Nihilominus tamen Ecclesia nunc ad eos arctavit *Confessorum* nomen, qui homines extitere sanctè, & piè viventes, & illustri sua vita ratione Domino confitentes, etiam *Martyrio*, nisi incurruerit, non sunt perfundi. Lege S. Bernardum ferm. de S. Benedicto; Peirum *Blefensem* tract. de instituto. Episcopi, fine Durantum de Ritibus Ecclesiæ lib. 1. cap. 1. Neque idcirco æstimandum est, voluntate Ecclesiam, illustrissimorum Confessorum titulo privari Martyres; quin etiam à glorioissima confessione usque ad sanguinis effusionem, & vita dispendum, vocitandi jure potiore sunt glorioissimi Christi *Confessores*, verè purpuri.

§. V I I.

Martyres designati qui?

164 **H**anc appellationem habes apud Tertullianum lib. ad Martyres c. 1. ubi ita. *Inter carnis alimenta, Benedicti Martyres designati, &c.* Etenim (ut Pamelius ibi obser- *tit*) quos alloquitur Tertullianus, nondum Martyrium tulerant, five fecerant, ut Cyprianus loquitur, sed expellabant, ut est apud eundem, quotidie lati profectionis suæ salutarem diem, & jam jamque de sæculo recessuri ad Martyrum munera, & domicilia divina prope- rabant. Unde dicendum, *Martyres designatos* esse illos, qui in carcere erant ad Martyrium electi. Simili locutione usus est S. Ambrosius de Vitali, & Agricola in lib. de S. Ambros. exhortat. ad Virginem. *Utrique nomen aptum martyrio, ut designati ad martyrium ipsiis vocabulis viderentur.* Et fortè huc spectat Sanct. Gregor. Magnus homil. 13. in Evangelia, cùm dixit: *Pulsat cùm jam per ægritudinis molestias esse mortem vicinam designat.* Ubi mortem vicinam designare, est designare fideles ad mortem; jam morti esse proximos. S. Hieronymus in Epif. ad Furiam: *Vicina est mors in foribus, designatur rugosus propè.* Pamelius non male putat, sumi à Tertulliano metaphoram ab electis Magistris, qui designati dicuntur, cùm eliguntur. Cursim hic etiam observa, *Martyres Designatos* dici quoque *Confessores*: nam vox ista iis non semel adaptatur, qui ad martyrium erant destinati, ut claret ex testimonio suprà relatis.

165 In designatis Martyres cadere illa verità va putaverim Apoc. 14. 13. *Beati morui, qui in Domino moriuntur.* A modò jam dicit *Spiritus*, ut requiescant à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. Ubi magni habenda est ingeniosi Alcasari interpretatio: qui sibi persuadet, mori in hoc veru non esse re ipsa ex vita decedere, sed constanti, atque ero- to animo esse ad vitam cum sanguine pro Mortui si victimam esse jam devotum, ac destina- Martires tum pro Dei gloria, & Christianæ fidei pro antequam morte di- fessione. Juvat illorum expositio, qui vo- feedant. cem moriuntur de solis Martyribus capiunt, & mori in Domino, existimant periinde esse, ac mori propter Dominum: cùm non semel in idem sit, quod propter. Verùm si de Marty- Mori in Do- ribus, jam consummatis sermo illis fit, frigi- mino, id est, di- diusculum erat non aliud dicere, ad illorum felicitatem declarandam, quā eos simulatque occisi fuerint, à doloribus atque tormentis immunes fore: verba enim Joannis de re in- solita planè, atque admirabili intelligenda sunt. Dicendum ergo erit, non de Martyribus consummatis, sed *Designatis* sermonem instituti: in quibus mirabile est, ex eo punto temporis, quo apud se firmiter statuerunt vitas suas Christo libenter immolare, & martyrio se ipsos desinunt, ingenti pace perfrui, & a laboribus, & ærumnis requie- scere: hoc enim illud est, quod Vulgatus ait: à modo jam (id est ex nunc, verè, certè, quasi de re insolita loquatur) jam dicit *Spiritus*, ut requiescant à laboribus suis: id est antequam re ipsa moriantur, & Martyrium consum- mentum; dum adhuc in mortali carne degunt ad Martyrium electi, seū designati, laboribus depositis requiescent, quasi re ipsa occubuerint. Hoc novum, & mirum: quod videre erat in Martyribus designatis, cùm in carcere erant martyrio consummando proximi, & claret ex illorum Actis. Illa autem verba: opera enim illorum sequuntur illos, sic explicat Alcasar; ut eos, qui pro Christo mori de- creverunt, & mortem ipsam quasi devora- runt, postea, accedente martyrii consumma- tionē, non viribus defici, sed flabiles potius, & in opere efficaces, constantes, patientes, & fideles Christi amatores inveniri. Quid enim aliud significari melius poterit operum nomi- ne? Et verò verba illa: sequuntur illos, cùm de operibus sermo est, denotat procul dubio, quod postea res ipsa ostendit. Ut Prover. 12. 20. & cap. 18. 3. & cap. 19. 1. Qui igitur mortem pro Christo subire non formidant, sed potius ad eam appetendam prompti, parati, ac designati sunt, eos deinceps in ipsa morte in pa- tientia, atque constantia firmos, stabilesque persistunt. Atque hæc dicta sunt in designato- rum Martyrum gratiam.

§. V I I I.

Martyres olim à primis Christianis MACHA- BAEI ditti; & quare?

166 **L** in Machabæorum Historia; nec le- vores in ipsius nominis significatione deli- fescunt. Illud tamen edisseram libertissimè. Josephus Scalig. lib. 5. de Emendatione tem- porum ait; *Quod omnes, qui religionis causa quidquam perperterent, tam ab Iudeis Helle- nistis, quam à primis Christianis MACHA- BAEI vocabantur.* Vides, idem prorsus pri- se temporibus significasse, & Martyrem es- se, & Machabæum? Sed unde, inquires, iste deproprietat, an è suo cerebro? Ita putaf- fe videbitur noster Serarius in lib. 2. Macha. P. Sera- cap. 7 Non ita ego; quippe video, eos septem Martyres cum matre, & Eleazar vocari Machabæos, cùm id nomen nulli eorum fue- rit

Vnde Machabaeorum nomen.
Nicetas.

S. Hieron.

P. Sera.

Ante Indam Machabaeum, Machabaei Martyres.

P. Sera.
P. Salian.

S. Isidor.
Pelusi.

Meginh.

rit impositum, nisi forte primo, secundum quod aliqua Josephi manuscripta exemplaria referuntur. Cur igitur tam conlanter, & Josephus, & veteres Ecclesiae Patres hosce vocent *Machabaeos*, cum id nomen non habuerint, nisi quia commune omnibus martyrum subeuntibus erat?

167 Dices, ifsi viri gestis praeclaris dicti sunt *Machabaei* à *Juda*, cuius cognomentum erat *Machabaeus*; qui primus aciem contra Graecos, & Macedones instruxit: dimanavitque nomen in totum librum, ut *Machabaeorum* diceretur: & in Sanctissimos hosce *Martyres*, ut sentit Nicetas in Orat. 22. Nazianzeni: In *Machabaeorum* libris vir quidam describitur *Judas cognomentum Machabaeus*, qui pro Civitate *Jerozolymitana*, legisque *Mosaicae* cultu, ac contributibus suis, multa preclarè gestis, & strenue: propter quem historia *Machabaeorum* nomen inscriptum est. Quoniam igitur in eodem volumine *Eleazar*, septemque filiorum, & matris concertatio continetur, *Machabaei* etiam ipsi nominatae sunt: neque enim à *Juda* *Machabaeus* genus ducabantur. Hæc ille: quibus quid claritas? Paria sentit S. Hieron. Prologo in lib. *Machabaei*. Hinc etiam clarè patet memoriam lapsum fuisse nostrum Nicolaum Serarium, qui lib. 2. *Machabaei* c. 7. referens hanc opinionem, ei adversari Nicetam dicit.

168 Adhuc tamen chronologia, & temporum ordo Nicetæ, & quibusunque sautoribus hujus sententiae adveratur. Nam priusquam *Judas* principatum obtineret, imò ante quam conjugium iniret, passus est *Eleazarus*, & septem fratres cum matre, dicitque sunt *Machabaei*, ut ex *Harmonia Machabaei* nostri Serarrii, & Saliani, ex utroque Josepho videre est. Quo modo igitur à *Juda* nomen assūmisse potuerunt? Sed restat producamus antiquos testes, qui comprobent prioribus illis Ecclesiæ sacerulis *Machabaeos* dictos fuisse, qui religionis causâ discrimina, & tormenta perpecciti fuisse. Luculentus testis mihi est S. Isidor. Pelusiota lib. 3. Epist. 4. qui ita loquitur ex traductione Jacobi Billii: *Machabaeus* Persicè lingua dominum sonat. Ea igitur tempestate, qua adversus clarissimos viros audacia præcepit actus *Antiochus* huiusmodi tragidam excitavit *Machabaei* coalitis copiis e regione propulerunt. Unde etiam iis, qui tormentis excruciatu sunt, nomen ob victoriam remansit. *Machabaei* enim illi quoque appellati sunt, qui *Machabaeorum* temporibus horrendos, & immanes cruciatus peritlerunt nec paternas leges ejurarunt. Satisne hæc clara? Addo Meginhardum in S. Ferrutii vita. Cruentissimo, inquit, genere mortis per *Antiochum* *Machabaei* trucidantur: & siquidem vocabulo sali merito videntur insigniri, qui certamine fortis cum antiquo serpente congressi gloriostissimi reportaverunt insignia triumphi.

169 Ut verò hinc progrediamur ad significacionem nominis, animadvertisendum, Graecos hosce autores alludere semper ad Graecanica nomina, cùm significacionem nominis *Machabaei* proponunt, quasi sit *pax pax*, id est bellaces, pugnaces: qualia sacerissime ludunt in nominibus Hebreis. Quot cephas à Graeco κρανι deducunt, quod caput Ecclesiæ sit? Quot Pascha à πάσχει, quod Paschate passus sit Christus, cùm utrumque peregrinum non men sit ex Hebreo fonte? Mitto hic inculcare, quæ Hebrei, ex quibus multi alii sumpsere, dictos videlicet fuisse *Machabaeos*, quia

pro tessera militari habebant versiculum illum Exodi 15. 11. *Quis similis tibi in fortibus Domine?* Hebraice, mi chamoca baleim jenum tessera *Machabaeos*: cuius litteræ initiales adjunctæ more militaris, Cabalico efficiunt *Machabi*, id est, *Machabæi*.

Hæc etsi multis arrideant, quia sententia accommodata est religioso Imperatori, qui spem totam in divino patrocinio collocat; nobis tamen, dum solidam inculcamus, non ita placent, licet arguta sint: non enim ullius verisimilitudinis, aut firmæ auctoritatis sunt. Sicut neque illud quod per *rose tevoth*, seu capita dictiorum producit Serarius loco memorato: ut *Machabæus* significet *belli robur in Juda*. Ut enim omnibus notum, hæc nunpera sunt, tām abbreviatio *rose tevoth*, quam absque ulla auctoritate interpretatio.

170 Alii simpliciter deducere videntur à *cabab*, id est, *extinguere*; quasi *Machabæus* sit idem quod *Extinctor*, aut *Bellator*. Ita deduce *Machabæus* re videtur Josephus Gerionides lib. 3. c. 9. Et id est bellator, respicere, nonnulli putant, Mathathiam Patriarchem lib. 1. *Machabæus* dum *Judam* vocat *fortem Joseph*.

Machabæus compositionem ex *macha*, & *bi*: id est *plaga*, *vulnus*, *percussio per me*. Nam *macha* id significat à verbo *nacha*, id est *percutere*, *credere*, *occidere*, *interficere*. In tanta opinandi varietate videor mihi aliiquid congruentius etymologiam, & SS. *Martyribus* nostris inventisse: si autem, *Machabæus* deduci à verbo Hebraico *caab*, id est *dolere*, *dolore affici*, *cruciari* ob passionem quidem justam propter divina, & sacra illatam. Gen. 34. 25. Job. 5. 18. Exodi 3. 7. & alibi sæpe. Hinc Christus dicitur *vir macoboth*, id est, *dolorum*. Isa. 53. 3. Isa. 53. 33. 3. propter dolores, & vulnera, quos pertulit copiosos, & immaestimos: Hebreæ enim phrasit dicitur *vir verborum* Exo. 4. 10. qui verbis abundat: *Vir sanguinum* sanguinarius maximè: ita nobis pecuniosus dicitur *homine de dineros*: & multis implicatus, *homine de negotios*. Sic *vir dolorum* est ille, in quem vis dolorum plurima confluit, qui premitur non hoc aut illo dolore, sed dolorum universitate. LXX. Interpretes reddere solent *LXX.* vocem *caab*, *plagæ gravis*: ita in hoc Isaiae testimonio vertunt, *vir in plaga existens*: quasi totus esset in plaga, cùm alias sit plaga in homine. S. August. tom. 4. lib. de sensu Evangelist. cap. 31. vertit: *homo in flagella*. Et quidem vocem Hebream, ita etiam reddunt *LXX.* & *Vulgatus* Psa. 31. 10. Ponitur etiam verbum *caab* pro *lapidare*, vel *lapidibus* *percutere* 4. Reg. 3. 19. Hæc deductio plana utique est, & conveniens *Martyribus* illorum temporum qui tam intimo dolore, tamque acerbis plagiis, immanibus cruciamentis, & nece, in veræ religionis causa sunt affecti. Ob hoc præservit *Machabæi* dicti *bellatores*, *concertatores*, *pugiles*, quod agones pietatis causa conferent. Unde Eusebius lib. 3. Histo. cap. 10. Eusebius loquens de libro *Machabæorum*: *Quem librum Machabæorum attulaverint*, pro eo quod certamina inibi, & agones pro pietate à *Machabæis* defudata contineantur. Quid ergo opportunius, quam ob eandem causam *Martyres* nostros appellari *Machabæos*? Qui nam æquius dolores, cruciatus, & tormenta intersectorum Dei subeunt, quam nostri *Martyres*?

§. IX.

§. I X.

Martyrium Calix dicitur, & libamen.

171 **S**ic frequenter appellatur *Martyrium*: Quæ locutio in morte cruciaria, vel tormentis, expedita, sacro profana est apud triusque litteraturæ Autores: ex quibus aliqua libabo. Primo, vox *calix* martyrio aptatur in Scriptura Sacra: Lucæ 22. 42. *Pater, si vis, transfer calicem istum a me.* Matt. 20. 22. *Potesbis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Et v. 23. *Calicem quidem meum bibetis.* Calicem vocat martyrium Crucis, & illud, quod erant subituri Fideles. Quæ locutiones crebræ sunt, sicut & aliae, quas eodem interpretatur Arias Montan. lib. de Actione in Biblia Regia ad apparatum. Poeta Christianus in voce *Martyris ad Tyrannum*.

Ut libet hos artus lacera, suppunde, trucida.

Jam meus hæc libavit amor.

Et prius dixerat ad Deum: *capte prima crux*

rotatus. *Libamenta pater, vivo hoc me flumine ab omni*

Labe, & ab incestu mortali perlue, ut inde Hostia pura tuas ferias macrandus ad aras. Libare martyrium, & mortem dixit: & martyrium vocat *libamenta*. Origenes in Matthæum: *Calicem hunc, qui bibitur passionis, in multis locis nominat Scriptura.* Bibit autem calicem totum, qui patitur pro martyrio quidquid ei fuerit allatum: effundit autem accipiens, qui denegat ne aliquid patiatur. Similiter S. Hilarius in Matth. S. Maximus homil. 1. de S. Cypriano. Et expende verba Proverb. 8. 2.

172 **H**ujus sacerdotis locutionis, & profanæ (ut tristissimum est iis, qui utriusque litteraturæ scriptores leviter libarunt) nobis inquirenda est ratio. Solebant condire acetum ad fistendum sanguinem iis, qui in tormentis dilacerabantur. Plin. lib. 31. cap. 11. & Dioscorides lib. 5. cap. 14. Unde Adonidi recenter ab apro vulnerante admotum fistendo sanguini. Cujus rei nobis testis Baronius tom. 1. Annal. Quo allusione existimo Bionem (vel Theocritum) in eleganti Poemate, quod Epitaphium Adonis inscripsit: *Riga ipsum odoratis unguentis, unguentis riga:* μυρα enim appellatur illud acetum, quod conditum erat; & Christo Domino oblatum hyssopo fuit per mixtum, ut ex textu Graeco patet, & testatur Theophylactus. Nec defuere qui existimarent hanc potionem vim habuisse accelerandi mortem; & propterea, eā delibatā, Christum D. adiecliffe: *confummatum est, & tradidisse spiritum.* Dices, te libentissime fateri hanc potionem solitam dari cruciariis: sed quorsum hæc, cum de calice aut poculo martyrii agamus? Respondeo; quid notius quam contentum pro continent, ut vel ex illo Virgilii? *Poculaque inventis Acheloia miscuit uiris:* ubi pocula Acheloia pro aqua. A permixto igitur calice, seu poculo, id est potionē illa, appellari potuit *Martyrium calix*, seu *poculum*.

173 **A**dde, huic usui destinatum fuisse poculum vini myrrhati oblatum Christo Domino; quod suavissimum fuisse confirmat Baronius tom. 1. Annal. & quamvis infidipum probet multifariam nostrum Gretserus tom. 2. de Cruce, uterque tamen confirmat propinari solitum iis, qui tormentorum vi animam, & san-

guinem fundebant. Eruditissimus Faber, cuius illustrissimum elogium in Annalibus relati Baronii, in opusculis posthumis, præter alia plura, quæ in hanc rem eruditè digesta, audent assisterere, fuisse potionem soporiferam, *Potio soporifera stuporem, & torpedinem sensibus inferentem: riferuntur.*

& propterea (ut Plutarchus ait in Iside) myrra Aegyptiæ *baal* dicitur, id est *Dominus*, mentis delirium inferens. Atque hanc consuetudinem satis innuit Salomon Prover. 31. Pro. 31. 6.

Date siceram marentibus, & vinum iis, qui sunt amaro animo, ut bibant, & obliviscantur egestatis sua; & doloris sui non recordentur amplius. Hebraicum *sichar*, potum significat ebriatum soporiferum: *marentibus*, id est, reis, ut Rabbi Salomon interpretatur. Et eo alludere videntur illa Ps. 49. Potasti nos vino Ps. 49. 6.

compunctionis, seu maleditionis, ut legit Chaldaeus, id est qui maledictis, & cruciariis offendebatur. *Vino alti, & profundi LXX.* soporis. Mitto plura similia his pro hac Fabri sententia. Solùm adjungo, hæc pocula etiam exhiberi solent sanctis Martyribus, ut ex Actis S. Fructuosi patet, ubi dicitur: *Quod Acta S. cum ad locum, ubi Martyres essent subiuncti Fructu.*

supplicium, duceretur, cumque multi ex fraterna charitate ei offerrent condimentum, ut permixtum poculum sumeret, ait: nondum est hora solvendi ieiunium, agebatur enim hora Diei quarta.

174 Denique adjungo, in conviviis, & in festiva gaudia, & pocula, ex Gentium etiam more, cuius vestigium in facris Litteris video, adiici solitam mortis mentionem: praesci fortasse hujus formulæ, & arcanæ significacionis, qua pro mortali sorte, seu fine ultimo hominum sumitur *poto*, *poculum*, seu *calix*. De Aegyptiæ id refert Athenæus: apud Petroni. Arbitrum similis ritus: *Potantibus & accuratissime nobis lauditas mirantes larvam argenteam attulit nobis servus, sic apud ut articuli ejus, veriebræque locata, in omnem partem flecentur.* Hanc cum super mensam semel, iterumque abiecisset, & canacio mobilis aliquot figuræ exprimeret Trimalchio, heu heu nos miseris, quam totus homuncio nihil est! Sic erimus cuncti, postquam nos auferet orcus. Ergo vivamus dum licet esse bene. Eadem ratione exposuit illud Ecclesiastes c.

12. 13. *Hoc est enim omnis homo*, Pater Ludo. Eccle. 12. vicus del Alcasar in cap. 1. Apoc. v. 19. notatione 18. ut hunc ritum habere præ oculis ab Ecclesiaste jurares.

§. X.

Martyres, Milites dicuntur Agonistæ Athlete.

175 **H**is certè nomenclationibus Martyres frequenter appellant Sancti Patres. Cyprianus Epis. 9. de Mappalico ad Martyres Africæ. In cælestibus castris & pax, & acies habent flores suos, quibus miles Christi ad gloriam coronentur. Qui plura his similia voluerit, consulat præsertim Tertulli. de Corona militis, qui hujus argumenti plenos effundit sinus. Unicum mihi locum, quia singularis est, & rei præsentis apertissimus, diligio. Postquam enim laudavit toto libro militem illum Romanum, qui suo noluit coronam capitii imponere, sed *rufatus suo sanguine* testimonium Christo professus: fermōnem deflectit ad plures commilitones Christianos,